

طرح شاخص مدیران خرید دی ۱۴۰۳

در ماه دی سال ۱۴۰۳، روند شامخ کل اقتصاد همچنان کاهش است اما نسبت به ماه گذشته با شدت کمتری کاهش داشته است. شامخ صنعت در این ماه، به دلیل کاهش کمبود انرژی نسبت به ماه قبل، افزایش نسبی داشته است، اما این افزایش بیشتر حاصل مقایسه آن با افت شدید این شاخص در ماه قبل است و نمی تواند به عنوان معیاری برای وضعیت مناسب بخش صنعت در این ماه تلقی شود.

افزایش نرخ ارز و به تبع آن بالارفتن هزینه های نهاده های تولید در ماه های اخیر باعث شده تا قیمت مواد اولیه به یکی از بالاترین مقادیر خود برسد و شرکت ها در تأمین مواد اولیه خود با مشکل روبرو باشند. از یک طرف، افزایش هزینه تولید و از طرف دیگر، کاهش تقاضای مشتریان و به تبع آن محدود شدن امکان افزایش قیمت ها، موجب بدتر شدن وضعیت مالی شرکت های صنعتی شده است. تولید در سطوح پایین تر از ظرفیت و کاهش توان مالی شرکت ها برای جذب و نگهداری نیروی کار، در مجموع موجب کاهش استخدام در بخش صنعت شده است. در چنین شرایطی، ضروری است که در کنار رفع موانع داخلی (کاهش ناترازی انرژی، رفع مداخلات قیمتی یا قیمت گذاری دستوری و ...) اقداماتی اساسی در خصوص کاهش موانع افزایش صادرات (کاهش شکاف ارز تجاری و آزاد، رفع موانع تجاری و ...) صورت گیرد تا افزایش صادرات بتواند بخشی از تقاضای کاهش یافته داخلی را جبران کند.

مرکز پژوهش های اتاق ایران

مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی و پایش اصل ۴۴

شامخ ترکیبی کل اقتصاد

تعدیل فصلی نشده: ۴۴/۹ تعدیل فصلی شده: ۴۷/۰

گزارش دوره شصت و چهارم طرح شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد - دی ۱۴۰۳

- ✓ شاخص مدیران خرید کل اقتصاد در دی ۱۴۰۳، معادل ۴۴/۹ محاسبه شده است و برای دومین ماه متوالی کاهشی بوده است البته نرخ کاهش اندکی کمتر از ماه قبل است. این درحالیست که پس از تعدیل فصلی، شاخص برای دی معادل ۴۷/۰ برآورد شده است و در این ماه نیز برای دومین ماه متوالی کاهشی بوده است.
- ✓ شاخص «میزان تولید محصول یا ارائه خدمت» در دی ماه بعد از تعدیل فصلی، معادل ۴۷/۴ محاسبه شده و برای دومین ماه متوالی کاهشی است.
- ✓ شاخص «میزان سفارشات جدید مشتریان» کل اقتصاد در دی ماه، پس از حذف اثر فصلی، معادل ۴۶/۷ برآورد شده است و برای نهمین بار از ابتدای سال تاکنون کاهشی و کمتر از محدوده ۵۰ قرار گرفته است.
- ✓ شاخص «موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده» در دی ماه پس از حذف اثر فصلی، ۴۶/۹ محاسبه شده است و برای یازدهمین ماه متوالی در سری تعدیل شده کاهشی است.
- ✓ شاخص «قیمت مواد اولیه یا لوازم خریداری شده» با مقدار ۸۲/۰ همچنان در سطوح بالای خود به ثبت رسیده است.
- ✓ شاخص «میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی» در دی ماه پس از حذف اثر فصلی مقدار ۴۳/۲ محاسبه شده است که دومین کمترین مقدار خود را در سری تعدیل شده کل اقتصاد و کمترین مقدار طی ۵۸ ماه اخیر از اسفند ماه ۹۸ را به ثبت رسانده است.
- ✓ شاخص «موجودی محصول نهایی در انبار یا کارهای در حال تکمیل» ۴۶/۸ محاسبه شده است و برای پنجمین بار از ابتدای سال کمتر از محدوده ۵۰ قرار گرفته است.

شامخ بخش صنعت

تعدیل فصلی نشده: ۵۰/۶ تعدیل فصلی شده: ۵۳/۰

گزارش دوره هفتاد و ششم طرح شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت - دی ۱۴۰۳

- ✓ شاخص مدیران خرید بخش صنعت در دی ۱۴۰۳، معادل ۵۰/۶ برآورد شده است، و نسبت به ماه قبل (۴۴/۸) بهتر شده است و در ناحیه مرزی ۵۰ قرار گرفته است، اما این شاخص پس از تعدیل فصلی، برای ماه دی معادل ۵۳/۰ برآورد شده است که نسبت به ماه قبل (۴۷/۰) افزایش داشته است.
- ✓ شاخص «مقدار تولید محصولات» در دی ماه پس از تعدیل فصلی، ۵۲/۸ محاسبه شده است و در مقایسه با ماه قبل (۴۴/۷) افزایش داشته است.
- ✓ شاخص «موجودی مواد اولیه» در دی ماه، پس از تعدیل فصلی، معادل ۴۶/۶ برآورد شده است. این شاخص برای یازدهمین ماه متوالی از اسفند سال گذشته با کاهش همراه بوده است.
- ✓ شاخص «قیمت خرید مواد اولیه» در دی ماه با ثبت مقدار ۸۹/۵ افزایش قابل توجهی داشته به طوری که طی ۲۳ ماه گذشته از اسفند ۱۴۰۱ بیشترین مقدار خود را ثبت کرده است.
- ✓ به دنبال افزایش هزینه های تولید «شاخص قیمت محصولات تولید شده» با عدد ۶۸/۴ بیشترین مقدار ۳۳ ماهه خود را از اردیبهشت ۱۴۰۱ ثبت کرده است.
- ✓ شاخص «میزان سفارشات جدید» در دی ماه پس از تعدیل فصلی، ۵۶/۴ ثبت شده است، این شاخص با توجه به نزدیک شدن به پایان سال و انتظارات تورمی مشتریان، در مقایسه به ماه قبل افزایش داشته است.
- ✓ شاخص «موجودی محصول نهایی در انبار» در دی ماه، پس از تعدیل فصلی، معادل ۴۵/۸ برآورد شده است، که برای نهمین ماه متوالی از ابتدای سال کاهشی است.

شاخص مدیران خرید ترکیبی کل اقتصاد

شاخص PMI جهانی بخش صنعت که توسط J.P.Morgan محاسبه می‌شود (PMI جهانی توسط S&P Global و J.P.Morgan در همکاری با ISM و IFPSM تهیه می‌شود)، در ژانویه به ۵۰/۱ افزایش یافت تا نشان دهنده اولین بهبود (هرچند اندک) طی مدت هفت ماه باشد. سه شاخص از پنج زیرشاخص اصلی PMI شامل تولید، سفارشات جدید و زمان تحویل، تأثیرات مثبتی بر روی شاخص در ابتدای سال داشته‌اند. در مقابل، اشتغال و موجودی خرید، همچنان رو به کاهش است. با نگاهی به کشورهای بزرگ صنعتی، رشد در هند وجود داشته، همچنین در ایالات متحده نیز رشد تولید به بالاترین میزان هفت ماهه اخیر رسیده است.

آخرین نظرسنجی انجام شده در خصوص ایران، نشان می‌دهد که شاخص مدیران خرید کل اقتصاد در دی ۱۴۰۳، معادل ۴۴/۹ محاسبه شده است. این شاخص نشان می‌دهد که رشد فعالیت‌های اقتصادی در این ماه برای دومین ماه متوالی کاهشی بوده و نرخ کاهش اندکی کمتر از ماه قبل است. این درحالیست که پس از تعدیل فصلی، شاخص مذکور برای دی معادل ۴۷/۰ برآورد شده است که حاکی از آن است که میزان فعالیت‌های اقتصادی در این ماه نیز برای دومین ماه متوالی کاهشی بوده است البته با نرخ کمتری نسبت به ماه قبل (۴۵/۷) کاهش داشته است. با این حال از ابتدای سال برای هفتمین بار، رکود و قرار گرفتن در محدوده کمتر از ۵۰ را ثبت کرده است.

شاخص «میزان تولید محصول یا ارائه خدمت» در دی ماه بعد از تعدیل فصلی، معادل ۴۷/۴ محاسبه شده و برای دومین ماه متوالی کاهشی است. با تداوم بی‌ثباتی قیمتی و نوسانات افزایشی شدید نرخ ارز و قطعی‌های برق، روند فعالیت در بسیاری از کسب‌وکارها کاهشی شده و برای هشتمین بار از ابتدای سال کمتر از محدوده ۵۰ قرار گرفته است. در همین حال افزایش شدید نرخ ارز و به تبع آن افزایش تورم قیمت نهاده‌ها و کاهش توان مالی، تقاضای ضعیف مشتریان (در بخش خدمات و کشاورزی و ساختمان) را به همراه داشته است، به طوری که شاخص «میزان سفارشات جدید مشتریان» کل اقتصاد در دی ماه، پس از حذف اثر فصلی، معادل ۴۶/۷ برآورد شده است و برای نهمین بار از ابتدای سال تاکنون کاهشی و کمتر از محدوده ۵۰ قرار گرفته است. بی‌ثباتی اقتصادی، نوسانات ارزی و عدم اطمینان به آینده، بسیاری از مشتریان را در تصمیم‌گیری برای خرید محتاط کرده و سفارشات خود را به تعویق انداخته‌اند. همچنین، تداوم کاهش صادرات و مشکلات ناشی از قوانین محل موجب افت تقاضای خارجی شده است. به طوری که شاخص «میزان صادرات کالا یا خدمت» پس از حذف اثر فصلی عدد ۴۷/۰ را به ثبت رسانده و همچنان مانند دوره‌های گذشته تداوم روند کاهشی خود را حفظ کرده است.

شاخص «موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری‌شده» در دی ماه پس از حذف اثر فصلی، ۴۶/۹ محاسبه شده است و برای یازدهمین ماه متوالی در سری تعدیل شده کاهشی است. نوسانات افزایشی نرخ ارز طی ماه‌های اخیر و حذف ارز نیمایی در شرایطی که بسیاری از شرکت‌ها با کمبود نقدینگی و مشکلات مالی روبرو هستند، کسب‌وکارها را با مشکلات تأمین مواد اولیه مواجه کرده است. بر همین اساس شاخص «قیمت مواد اولیه یا لوازم خریداری شده» با مقدار ۸۲/۰ همچنان در سطوح بالای خود به ثبت رسیده است. نوسانات ارزی و افزایش قیمت مواد اولیه وارداتی نیز هزینه‌های تولید را بالا برده و تولیدکنندگان را با مشکلات تأمین مواد اولیه مواجه کرده است. این وضعیت نشان‌دهنده تداوم فشارهای قیمتی، نوسانات ارزی، مشکلات تأمین مواد اولیه و محدودیت‌های تجاری است که بر هزینه‌های تولید تأثیرگذار بوده است. با افزایش فشار هزینه‌های تأمین نهاده‌ها بر شرکت‌ها، شاخص «قیمت محصولات تولیدشده و خدمات ارائه شده» با عدد ۵۸/۲ افزایشی است اگرچه به دلیل تقاضای ضعیف مشتریان، افزایش قیمت‌های فروش، هنوز به شدت افزایش قیمت نهاده‌ها نبوده و پیش‌بینی می‌شود با وقفه زمانی در زنجیره تولید صنایع و خدمات کسب‌وکارها طی ماه‌های آتی بسیاری از محصولات و خدمات با افزایش بیشتری در قیمت‌های فروش روبرو باشند.

شاخص «میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی» در دی ماه پس از حذف اثر فصلی مقدار ۴۳/۲ محاسبه شده است و دومین کمترین مقدار خود را در سری تعدیل شده کل اقتصاد و کمترین مقدار طی ۵۸ ماه اخیر از اسفند ماه ۹۸ را به ثبت رسانده است. بی‌ثباتی اقتصادی و نوسانات ارزی باعث تشدید رکود در کسب‌وکارها شده تا بسیاری از بنگاه‌ها به خصوص در بخش خدمات و کشاورزی به دلیل افت درآمد و سودآوری، برای کاهش هزینه‌های خود در استخدام نیروی انسانی جدید محتاط باشند. از طرفی به دلیل عدم تناسب حقوق دستمزد با فشار افزایش هزینه‌های زندگی، نیروی انسانی تمایلی به اشتغال در سطوح پایین درآمدی ندارد.

شاخص «موجودی محصول نهایی در انبار یا کارهای در حال تکمیل» ۴۶/۸ محاسبه شده است و برای پنجمین بار از ابتدای سال کمتر از محدوده ۵۰ قرار گرفته است. افزایش نرخ ارز باعث بالارفتن هزینه واردات مواد اولیه و تجهیزات تولید شده و تولیدکنندگان را در تأمین مواد اولیه با مشکل مواجه کرده است، از طرفی کمبود انرژی نیز که باعث کاهش فعالیت شرکت‌ها در سطوح پایین ظرفیت تولید شده بود کاهش تولید طی ماه گذشته را به همراه داشته که باعث کاهش سطح موجودی محصول شده است و در نهایت شرکت‌ها برای تحویل سفارشات از موجودی انبار به میزان بیشتری استفاده کرده‌اند.

شاخص «میزان فروش کالاها یا خدمات» در دی ماه پس از حذف اثر فصلی، ۴۹/۲ ثبت شده است که برای دومین ماه متوالی کاهشی

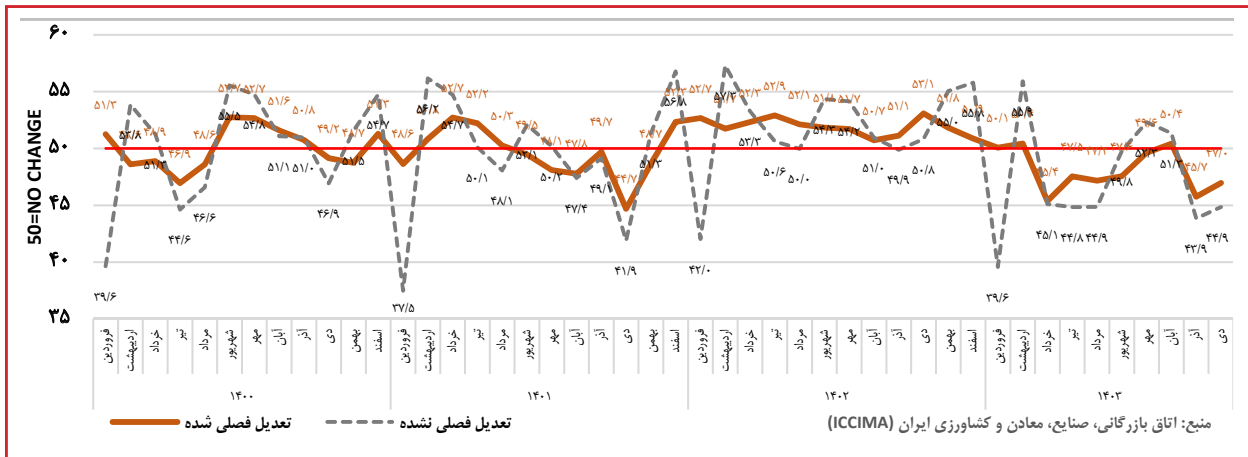

گزارش طرح شاخص مدیران خرید

است اگرچه نرخ کاهش نسبت به ماه قبل کمتر است، اما در مقایسه با ماه مشابه یعنی دی ماه سال گذشته (۵۱/۲)، شاخص مقدار کمتری را به ثبت رسانده است.

مقدار شاخص «انتظارات در مورد میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده» پس از حذف اثر فصلی ۵۳/۷ محاسبه شده است. این شاخص اگرچه در مقایسه با ماه قبل بهتر شده است اما به عقیده فعالان اقتصادی به دلیل ریسک‌ها و نااطمینانی نسبت به شرایط بی ثبات قیمتی و نرخ ارز، انتظارات خوشبینانه برای پایان سال، در مقایسه با سال قبل کمتر است.

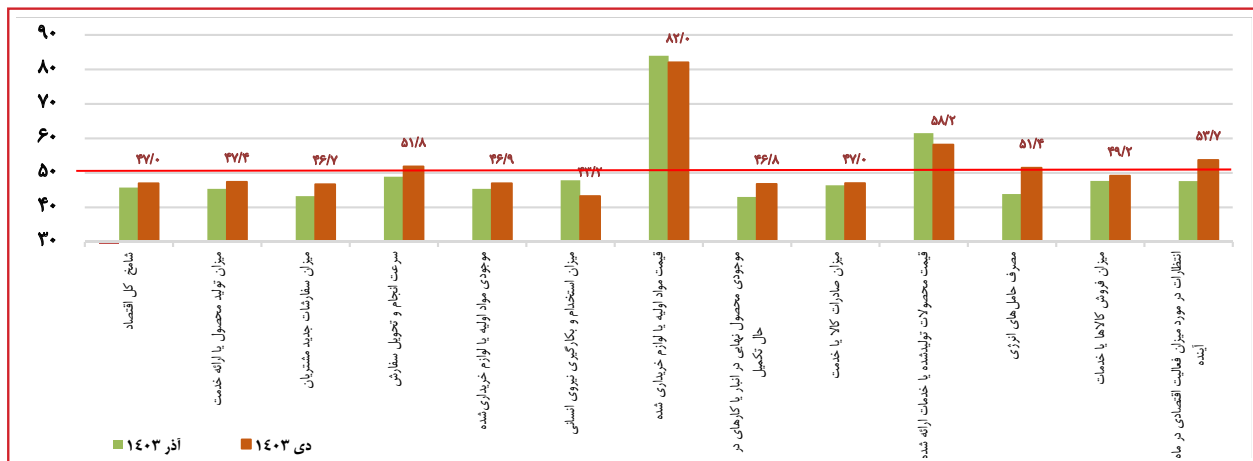
نمودار ۱: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد

جدول ۱: شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد در دو ماه منتهی به دی ۱۴۰۳

تعدیل فصلی شده		تعدیل فصلی نشده		شاخص	
دی ۱۴۰۳	آذر ۱۴۰۳	دی ۱۴۰۳	آذر ۱۴۰۳		
۴۷/۰	۴۵/۷	۴۴/۹	۴۳/۹	شامخ کل اقتصاد	مولفه‌های اصلی
۴۷/۴	۴۵/۴	۴۳/۵	۴۲/۹	میزان تولید محصول یا ارائه خدمت	
۴۶/۷	۴۳/۲	۴۵/۳	۴۰/۵	میزان سفارشات جدید مشتریان	
۵۱/۸	۴۸/۹	۴۹/۱	۴۷/۸	سرعت انجام و تحویل سفارش	
۴۶/۹	۴۵/۳	۴۳/۹	۴۲/۳	موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده	
۴۳/۲	۴۷/۸	۴۳/۲	۴۷/۸	میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	
۸۲/۰	۸۳/۹	۸۲/۰	۸۳/۹	قیمت مواد اولیه یا لوازم خریداری شده	مولفه‌های کمکی
۴۶/۸	۴۳/۰	۴۶/۸	۴۳/۰	موجودی محصول نهایی در انبار یا کارهای در حال تکمیل	
۴۷/۰	۴۶/۴	۴۵/۹	۴۱/۴	میزان صادرات کالا یا خدمات	
۵۸/۲	۶۱/۵	۵۸/۲	۶۱/۵	قیمت محصولات تولید شده و خدمات ارائه شده	
۵۱/۴	۴۳/۹	۵۸/۲	۵۰/۸	مصرف حامل‌های انرژی	
۴۹/۲	۴۷/۷	۴۶/۰	۴۶/۰	میزان فروش کالاها یا خدمات	
۵۳/۷	۴۷/۶	۵۵/۱	۴۲/۶	انتظارات در مورد میزان فعالیت اقتصادی در ماه آینده	

نمودار ۲: شاخص مدیران خرید (شاخص) کل اقتصاد در دو ماه منتهی به دی ۱۴۰۳، تعدیل فصلی شده

شاخص مدیران خرید در بخش صنعت

براساس داده‌های به دست آمده از بنگاه‌های بخش صنعت، شاخص مدیران خرید بخش صنعت در دی ۱۴۰۳، معادل ۵۰/۶ برآورد شده است که شاخص نسبت به ماه قبل بهتر شده است. این شاخص که در ماه قبل (۴۴/۸) به دلیل قطعی‌های گسترده برق به کمترین مقدار ۵ ماهه خود رسیده بود، در دی ماه با اندکی بهبود در سفارشات و تولید در ناحیه مرزی ۵۰ قرار گرفته است، با این حال به دلیل افزایش نرخ ارز، از نظر اکثر تولیدکنندگان شرایط مشابه ماه قبل ارزیابی شده است. اما شاخص مذکور پس از تعدیل فصلی، برای ماه دی معادل ۵۳/۰ برآورد شده است که با توجه به کاهش شدیدی که در بخش تولید در ماه قبل در اکثر صنایع وجود داشته، اندکی بهبود در وضعیت قطعی برق و سفارشات باعث شده تا شاخص در مقایسه با ماه قبل بهتر باشد.

شاخص «مقدار تولید محصولات» در دی ماه پس از تعدیل فصلی، ۵۲/۷ محاسبه شده است و نسبت به ماه قبل (۴۴/۷) افزایش داشته است. اگرچه در شاخص تعدیل نشده اکثر شرکت‌ها شرایط را مانند ماه قبل ارزیابی کرده‌اند، اما به دلیل نیمه تعطیل بودن کارخانه‌ها، کاهش شدیدی که طی ماه گذشته در بخش تولید وجود داشت، اندکی بهبود در شرایط، شاخص تعدیل شده را در محدوده بالاتر از ۵۰ قرار داده است اما همچنان بسیاری از شرکت‌ها با قطعی برق روبرو هستند و در عین حال افزایش شدید نرخ ارز بر هزینه‌های تأمین نهاده‌های تولید، تأثیر منفی گذاشته است.

شاخص «میزان سفارشات جدید» در دی ماه پس از تعدیل فصلی، ۵۶/۴ ثبت شده است، این شاخص با توجه به نزدیک شدن به پایان سال و انتظارات تورمی مشتریان، در مقایسه با ماه قبل (۴۷/۴) افزایش داشته است.

شاخص «موجودی مواد اولیه» در دی ماه، پس از تعدیل فصلی، معادل ۴۶/۶ برآورد شده است. این شاخص برای یازدهمین ماه متوالی از اسفند سال گذشته با کاهش همراه بوده است. افزایش شدید نرخ ارز، افزایش هزینه‌های تأمین مواد اولیه را به همراه داشته است و همزمان با حذف ارز نیمایی بسیاری از شرکت‌ها با مشکل تأمین ارز مورد نیاز مواد اولیه روبرو هستند. افزایش نرخ ارز منجر به تداوم تورم قیمت مواد اولیه شده است، به طوری که شاخص «قیمت خرید مواد اولیه» در دی ماه با ثبت مقدار ۸۹/۵ افزایش قابل توجهی داشته است و طی بیست و سه ماه گذشته از اسفند ۱۴۰۱ بیشترین مقدار خود را ثبت کرده است. در همین حال به دنبال افزایش شدید هزینه‌های تأمین مواد اولیه برای صنایع «شاخص قیمت محصولات تولیدشده» نیز با عدد ۶۸/۴ بیشترین مقدار سی و سه ماهه خود را از اردیبهشت ۱۴۰۱ ثبت کرده است.

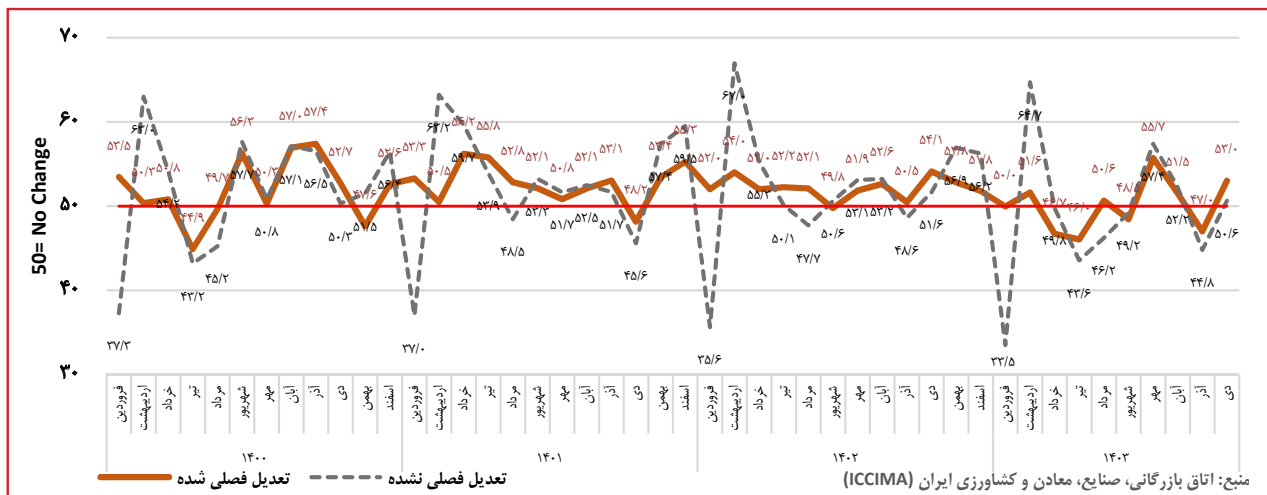
شاخص «میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی» در دی ماه، پس از تعدیل فصلی ۵۰/۶ بدست آمده است که تقریباً مشابه ماه قبل ارزیابی شده است. هرچند در دی ماه بیشتر صنایع با کاهش در میزان استخدام روبرو بوده‌اند. همزمان با کاهش تولید و افزایش نرخ ارز و بالا رفتن قیمت مواد اولیه و همچنین تحمیل هزینه‌های ناشی از قطعی‌های برق، فشار هزینه‌های تولید افزایشی شده است و برخی از شرکت‌ها برای جبران فشار هزینه‌های خود ناچار به کاهش نیروی انسانی طی ماه‌های اخیر شده‌اند از طرفی نیروی کار نیز به دلیل عدم تناسب هزینه زندگی و درآمدها تمایل چندانی به اشتغال در کارخانه‌ها ندارند. همچنین از تابستان سال جاری در گزارش پایش ملی محیط کسب و کار، پنجمین مانع کسب و کار از نظر فعالان اقتصادی در حوزه صنعت، «کمبود نیروی کار ماهر» گزارش شده است که بایستی مورد توجه قرار گیرد.

گزارش طرح شاخص مدیران خرید

شاخص «موجودی محصول نهایی در انبار» در دی ماه، پس از تعدیل فصلی، معادل ۴۵/۸ برآورد شده است، که برای نهمین ماه متوالی از ابتدای سال کاهشی است. طی ماه‌های اخیر به دلیل افزایش قیمت مواد اولیه و کمبود آن و همچنین کمبود برق و نیمه تعطیلی شرکت‌ها، امکان تولید در قیمت‌های قبلی وجود نداشته و کارخانه‌ها برای تأمین تقاضای مشتریان، از موجودی انبار به میزان بیشتری استفاده کرده‌اند. و نوسانات ارزی و محدودیت‌های وارداتی نیز تأمین مواد اولیه و کمبود انرژی و افزایش هزینه‌های آن منجر به تولید در ظرفیت‌های پایین شده است.

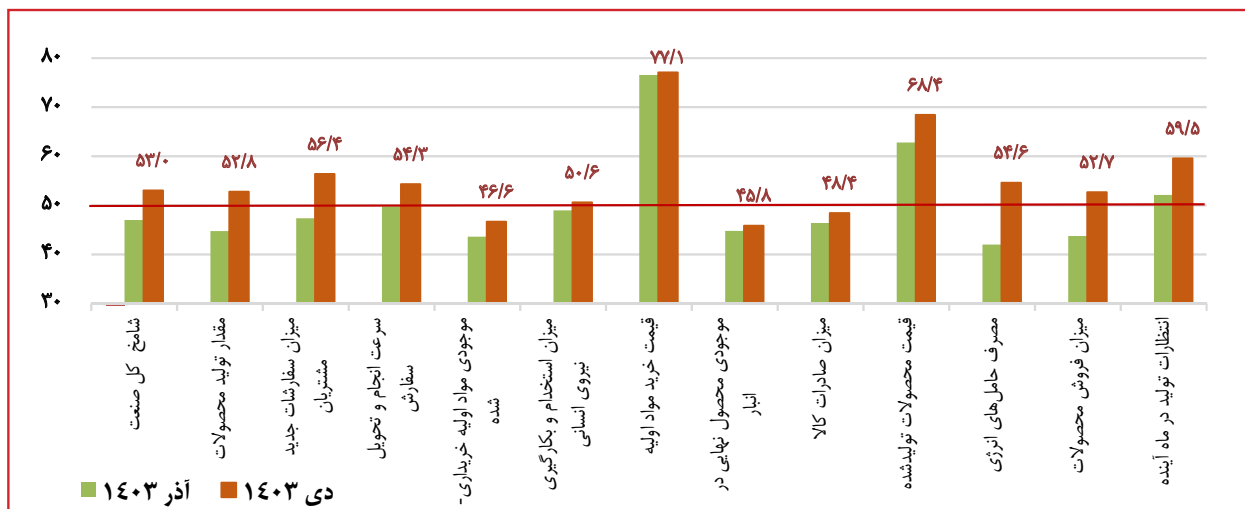
نمودار ۳: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت

جدول ۲: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در دو ماه منتهی به دی ۱۴۰۳

تعدیل فصلی شده		تعدیل فصلی نشده		شاخص	
دی ۱۴۰۳	آذر ۱۴۰۳	دی ۱۴۰۳	آذر ۱۴۰۳		
۵۳/۰	۴۷/۰	۵۰/۶	۴۴/۸	شاخص کل صنعت	مولفه‌های اصلی
۵۲/۸	۴۴/۷	۵۰/۲	۴۲/۳	مقدار تولید محصولات	
۵۶/۴	۴۷/۴	۵۲/۷	۴۴/۱	میزان سفارشات جدید مشتریان	
۵۴/۳	۴۹/۸	۵۴/۳	۴۹/۲	سرعت انجام و تحویل سفارش	
۴۶/۶	۴۳/۶	۴۵/۴	۴۲/۹	موجودی مواد اولیه خریداری شده	
۵۰/۶	۴۹/۰	۴۸/۰	۴۶/۶	میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	
۷۷/۱	۷۶/۶	۸۹/۵	۸۶/۵	قیمت خرید مواد اولیه	مولفه‌های کمکی
۴۵/۸	۴۴/۸	۴۷/۰	۴۷/۲	موجودی محصول نهایی در انبار	
۴۸/۴	۴۶/۴	۴۷/۰	۴۵/۷	میزان صادرات کالا	
۶۸/۴	۶۲/۸	۶۸/۴	۶۲/۸	قیمت محصولات تولید شده	
۵۴/۶	۴۲/۰	۵۵/۷	۴۵/۰	مصرف حامل‌های انرژی	
۵۲/۷	۴۳/۸	۴۸/۹	۴۱/۸	میزان فروش محصولات	
۵۹/۵	۵۲/۱	۶۳/۲	۵۰/۵	انتظارات تولید در ماه آینده	

نمودار ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در دو ماه منتهی به دی ۱۴۰۳، تعدیل فصلی شده

جدول ۳: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش های صنعت، تعدیل فصلی نشده، دی ۱۴۰۳

شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب، کاغذ و مبلمان	صنایع فرآورده های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شامخ کل فعالیت	۴۶/۵	۵۷/۵	۵۲/۳	۶۰/۲	۴۷/۱	۵۲/۱	۵۸/۲	۴۵/۶	۵۰/۶	۴۵/۹	۵۲/۲	۵۰/۰
مقدار تولید محصولات	۴۳/۹	۷۰/۰	۳۷/۵	۵۸/۳	۴۴/۷	۵۶/۱	۶۱/۱	۳۷/۵	۴۹/۰	۴۵/۵	۵۶/۹	۵۸/۳
میزان سفارشات جدید	۴۵/۵	۵۰/۰	۵۴/۲	۷۰/۸	۵۲/۶	۵۱/۰	۵۸/۳	۵۰/۰	۵۳/۱	۵۰/۰	۵۵/۲	۵۸/۳
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۶/۱	۶۰/۰	۶۶/۷	۷۰/۸	۵۰/۰	۵۴/۱	۴۷/۲	۵۰/۰	۵۲/۱	۴۵/۵	۵۵/۲	۴۱/۷
موجودی مواد اولیه	۴۳/۹	۴۰/۰	۵۰/۰	۴۵/۸	۳۶/۸	۴۹/۰	۶۱/۱	۴۳/۸	۴۷/۹	۴۰/۹	۴۱/۴	۳۳/۳
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۴۵/۵	۶۰/۰	۵۸/۳	۴۵/۸	۴۴/۷	۴۹/۰	۶۱/۱	۴۶/۹	۴۹/۰	۴۳/۲	۴۴/۸	۴۱/۷
قیمت خرید مواد اولیه	۸۴/۸	۱۰۰/۰	۹۵/۸	۸۷/۵	۸۶/۸	۹۰/۸	۱۰۰/۰	۸۴/۴	۹۲/۷	۹۳/۲	۸۷/۹	۶۶/۷
موجودی محصول (انبار)	۵۷/۶	۵۵/۰	۴۵/۸	۳۷/۵	۴۲/۱	۴۶/۹	۶۶/۷	۴۳/۸	۴۲/۷	۴۷/۷	۴۳/۱	۲۵/۰
میزان صادرات کالا	۵۳/۰	۵۰/۰	۵۴/۲	۴۱/۷	۳۶/۸	۴۵/۹	۴۴/۴	۴۳/۸	۴۴/۸	۴۷/۷	۵۱/۷	۵۰/۰
قیمت محصولات تولیدشده	۶۵/۲	۸۰/۰	۷۹/۲	۷۹/۲	۶۸/۴	۶۴/۳	۶۶/۷	۵۶/۳	۷۵/۰	۷۲/۷	۶۰/۳	۵۰/۰
مصرف حامل های انرژی	۵۶/۱	۶۵/۰	۵۸/۳	۷۰/۸	۴۷/۴	۶۱/۲	۵۲/۸	۴۰/۶	۵۵/۲	۵۰/۰	۵۱/۷	۵۸/۳
میزان فروش محصولات	۴۳/۹	۵۰/۰	۶۶/۷	۵۰/۰	۴۲/۱	۵۰/۰	۵۲/۸	۴۳/۸	۴۷/۹	۴۵/۵	۴۸/۳	۵۸/۳
انتظارات تولید در ماه آینده	۶۵/۲	۷۰/۰	۶۲/۵	۷۰/۸	۵۵/۳	۶۰/۲	۸۰/۶	۷۸/۱	۵۵/۲	۵۹/۱	۵۶/۹	۵۰/۰

جدول ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت، تعدیل فصلی شده، دی ۱۴۰۳

شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب، کاغذ و مبلمان	صنایع فرآورده‌های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع کانی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شامخ کل فعالیت	۵۱/۳	۵۸/۵	۵۱/۶	۶۱/۴	۴۹/۳	۵۰/۹	۵۷/۵	۵۱/۵	۵۰/۴	۴۹/۶	۵۰/۲	۴۸/۹
مقدار تولید محصولات	۵۰/۳	۶۲/۹	۴۲/۲	۶۴/۵	۴۹/۰	۵۰/۱	۶۲/۸	۴۷/۵	۴۸/۹	۴۹/۴	۵۴/۴	۵۳/۵
میزان سفارشات جدید	۵۲/۲	۶۰/۰	۵۰/۴	۷۴/۱	۵۶/۸	۵۳/۸	۵۶/۹	۵۹/۸	۵۴/۴	۵۳/۵	۵۳/۶	۶۱/۲
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۸/۲	۵۷/۸	۵۸/۴	۵۹/۹	۴۷/۱	۵۳/۲	۴۷/۲	۵۳/۰	۵۱/۵	۵۱/۴	۴۸/۲	۳۶/۶
موجودی مواد اولیه	۴۳/۹	۳۵/۹	۵۰/۰	۴۹/۲	۳۶/۸	۴۴/۵	۵۴/۶	۴۳/۸	۴۸/۴	۴۰/۹	۴۱/۴	۳۳/۳
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۴۹/۹	۶۲/۵	۶۱/۰	۴۵/۸	۴۶/۵	۴۹/۰	۶۱/۱	۴۶/۹	۴۶/۱	۴۶/۷	۴۵/۸	۴۱/۷
قیمت خرید مواد اولیه	۸۶/۳	۱۰۰/۰	۹۵/۸	۸۷/۵	۸۶/۸	۷۹/۲	۱۰۰/۰	۸۴/۴	۷۴/۹	۹۳/۲	۸۷/۹	۶۶/۷
موجودی محصول نهایی در انبار	۵۴/۱	۵۵/۰	۴۳/۶	۳۵/۰	۴۲/۱	۴۶/۹	۶۶/۷	۴۳/۸	۴۲/۷	۴۷/۷	۴۵/۱	۲۵/۰
میزان صادرات کالا	۵۳/۰	۵۸/۴	۴۸/۲	۳۹/۶	۴۳/۵	۴۶/۰	۵۰/۸	۴۳/۸	۴۵/۷	۵۱/۸	۴۹/۳	۴۹/۰
قیمت محصولات تولیدشده	۶۵/۲	۸۰/۰	۷۹/۲	۷۹/۲	۶۸/۴	۵۹/۰	۶۶/۷	۵۶/۳	۷۵/۶	۷۲/۷	۶۰/۳	۵۰/۰
مصرف حامل‌های انرژی	۵۷/۵	۵۲/۰	۴۷/۱	۷۴/۷	۴۹/۷	۵۶/۵	۵۵/۱	۴۷/۶	۵۳/۲	۴۶/۳	۴۷/۲	۴۶/۰
میزان فروش محصولات	۵۰/۸	۵۱/۶	۵۲/۱	۶۹/۵	۴۶/۳	۵۲/۶	۵۴/۷	۵۴/۵	۴۹/۳	۵۰/۵	۴۸/۴	۵۵/۵
انتظارات تولید در ماه آینده	۶۶/۷	۶۸/۱	۵۰/۷	۶۳/۱	۵۱/۶	۵۶/۱	۸۲/۰	۸۱/۴	۵۰/۵	۵۷/۸	۵۵/۸	۴۵/۴

مشکلات اصلی از دید برخی از فعالان اقتصادی در دی ۱۴۰۳:

- ✓ به دلیل بالا رفتن نرخ ارز، قیمت مواد اولیه در همه صنایع به شدت افزایش داشته‌است.
- ✓ همچنان قطعی برق و گاز در دی‌ماه منجر به کاهش فعالیت در برخی از شرکت‌های تولیدی شده‌است.
- ✓ حذف ارز نیمایی و نوسانات نرخ ارز منجر به افزایش قیمت مواد اولیه و محدودیت تولیدکنندگان در تأمین مواد اولیه شده‌است که این امر افزایش در قیمت فروش محصولات را طی ماه‌های آتی را به همراه خواهد داشت.
- ✓ مشکلات قطعی برق، افزایش قیمت‌ها، کاهش نقدینگی و کاهش تقاضای خرید، رکود در سرمایه‌گذاری را به همراه داشته و با توجه به نزدیک شدن به پایان سال و افزایش انتظارات خوشبینانه برای فعالیت‌ها، شرکت‌ها بهبود در شرایط تولید و فروش را مانند بهمن ماه سال گذشته ارزیابی نمی‌کنند.
- ✓ رکود و بی‌ثباتی قیمتی بازار و حذف ارز نیمایی باعث کمبود منابع مالی شرکت‌ها برای تأمین نهاده‌ها شده‌است.

معرفی طرح شامخ (شاخص مدیران خرید)

از میان شاخص‌های متنوع و گوناگون اقتصادی که توسط کشورها و سازمان‌های بین‌المللی انتشار می‌یابند، شاخص PMI Purchasing Manager's Index (PMI)، که در فارسی به اختصار شامخ نامگذاری شده است، یکی از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی است که مورد پذیرش اکثر کشورهای توسعه‌یافته قرار دارد. در حال حاضر شاخص شامخ برای حدود ۲۹۰۰۰ بنگاه بخش خصوصی در بیش از ۴۰ کشور دنیا محاسبه و منتشر می‌شود. این شاخص که بر اساس پایش پرسشنامه‌ای به دست می‌آید، بینش آنی و تصویر سریعی از شرایط اقتصاد کلان به‌ویژه وضعیت رونق و رکود در بخش‌های صنعت و خدمات ارائه می‌دهد. ویژگی‌های این شاخص عبارتند از:

- ✓ داده‌های شامخ به صورت ماهانه در روزهای ابتدایی ماه و پیش از انتشار داده‌های رسمی منتشر می‌شود.
- ✓ شامخ، امکان مقایسه مستقیم بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه از طریق تولید داده‌های استاندارد شده را فراهم می‌سازد.
- ✓ داده‌ها در شامخ بر اساس مستندات واقعی کسب و کارها و نه بر اساس نظرات شخصی و حدس مدیران جمع‌آوری می‌شوند.
- ✓ به‌صورت مستمر و دقیق توسط بازارهای مالی، بانک‌های مرکزی، مراکز تصمیم‌گیری اقتصادی و رسانه‌ها در جهان پیگیری می‌شود.

در طرح شامخ، از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود به ۱۲ پرسش مطرح‌شده در قالب سه معیار وضعیت نسبت به ماه پیش (بهتر شده، بدتر شده و یا تغییری نکرده است)، پاسخ دهند. در صورت انتخاب گزینه بیشتر از ماه قبل: عدد ۱، گزینه بدون تغییر: عدد ۰/۵ و گزینه کمتر از ماه قبل: عدد صفر برای آن پرسش ثبت می‌شود. مجموع حاصل ضرب درصد پاسخگویان به هر یک از گزینه‌ها در عدد همان گزینه، مبین عدد شامخ در آن پرسش است. در نهایت معیار سنجش این شاخص عددی بین ۰ تا ۱۰۰ است. عدد ۰ و ۱۰۰ به ترتیب به معنای آن است که ۱۰۰ درصد پاسخگویان گزینه "بدتر شده است" و "بهتر شده است" را انتخاب نموده‌اند، عدد ۵۰ نشان‌دهنده عدم تغییر وضعیت نسبت به ماه قبل، بالای ۵۰ نشانه بهبود وضعیت نسبت به ماه قبل و زیر ۵۰ به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به ماه قبل است. بر این اساس، چنانچه عدد محاسبه‌شده زیر ۵۰ باشد، اما از عدد محاسبه‌شده ماه قبل بیشتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بدتر شدن وضعیت، کاهش یافته است. در مقابل، چنانچه عدد محاسبه‌شده بالای ۵۰ باشد اما از عدد ماه قبل کمتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بهبود وضعیت در مقایسه با ماه قبل، کاهش یافته است.

برای طراحی پرسشنامه و وزن‌دهی به ۵ پرسش اصلی در محاسبه عدد شامخ در اتاق ایران، از رویکردهای بین‌المللی با کمی تعدیل به صورت زیر استفاده شده است:

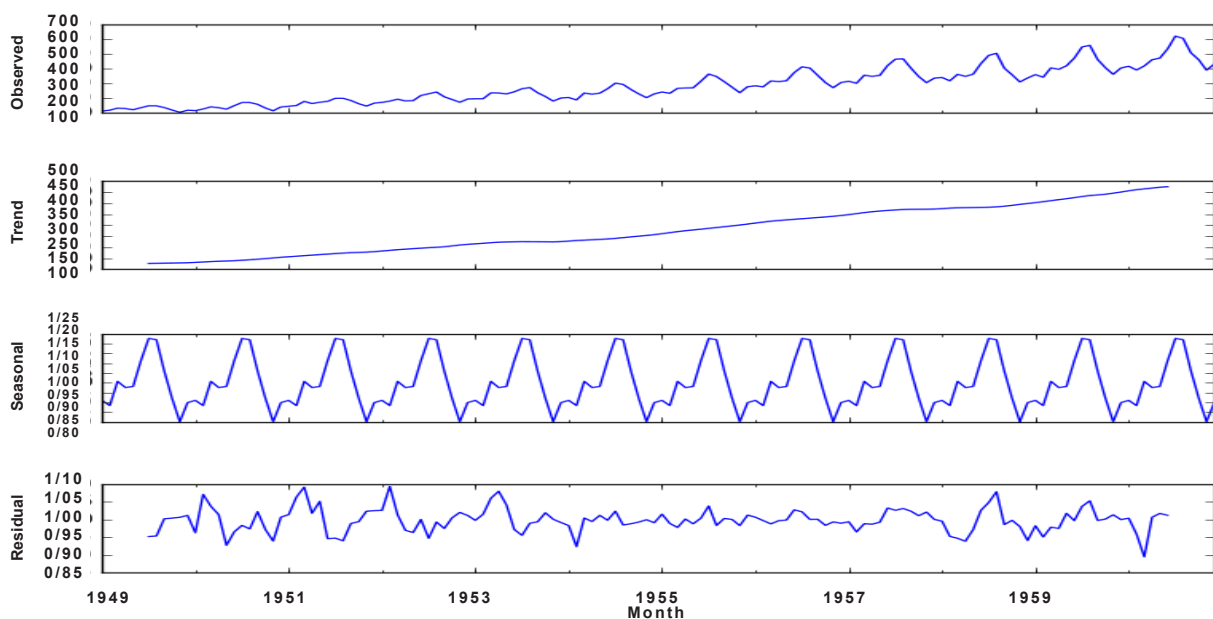
۱. مقدار تولید محصولات (پرسش اصلی با ضریب ۰/۲۵)
۲. میزان سفارشات جدید (پرسش اصلی با ضریب ۰/۳۰)
۳. سرعت انجام و تحویل سفارش (پرسش اصلی با ضریب ۰/۱۵)
۴. موجودی مواد اولیه (پرسش اصلی با ضریب ۰/۱۰)
۵. میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (پرسش اصلی با ضریب ۰/۲۰)
۶. قیمت خرید مواد اولیه
۷. موجودی محصول نهایی در انبار
۸. میزان صادرات کالا
۹. قیمت محصولات تولیدشده
۱۰. مصرف حامل‌های انرژی
۱۱. میزان فروش محصولات
۱۲. انتظارات تولید در ماه آینده

اهمیت و روش تعدیل فصلی شامخ

تعدیل فصلی یا فصل‌زدایی یک روش آماری برای حذف مولفه فصلی یک سری زمانی است و معمولاً زمانی انجام می‌شود که بخواهیم روند و انحرافات چرخه‌ای از روند یک سری زمانی را مستقل از مؤلفه‌های فصلی آن تحلیل کنیم. مولفه فصلی بخشی از یک سری زمانی است که در آن داده‌ها تغییرات منظم و قابل پیش‌بینی را که منطبق بر فواصل زمانی تقویمی منظم و دارای الگوی تکراری (مانند ماه‌ها یا سال مالی) است، تجربه می‌کنند. به عنوان مثال، میزان تقاضا در ماه اسفند به طور معمول افزایش می‌یابد و در ماه فروردین کاهش می‌یابد. به عنوان یک مثال دیگر، مصرف گاز طبیعی در تابستان کمتر و در زمستان بسیار بیشتر از سایر فصول است.

غیر از الگوی فصلی یک سری زمانی می‌تواند شامل مولفه‌های دیگری مانند روند، سیکل‌ها و یا جز اخلاص نیز باشد که می‌توان آنها را نیز توسط روش‌های مربوطه از سری مورد نظر استخراج کرد. به عنوان نمونه در شکل زیر تفکیک اجزای سری زمانی ماهانه مسافران خطوط هوایی کشور استرالیا در فاصله سال‌های ۱۹۴۹ تا ۱۹۶۰ نمایش داده شده است. در این شکل نمودارهای اول تا چهارم به ترتیب شامل سری‌زمانی مورد مطالعه، روند مربوطه، مولفه فصلی و جز اخلاص هستند. همانطور که از این شکل مشخص است سری زمانی مورد بررسی دارای ویژگی‌های شدید فصلی است.

اجزای سری زمانی ماهانه مسافران خطوط هوایی کشور استرالیا در فاصله سال‌های ۱۹۴۹ تا ۱۹۶۰

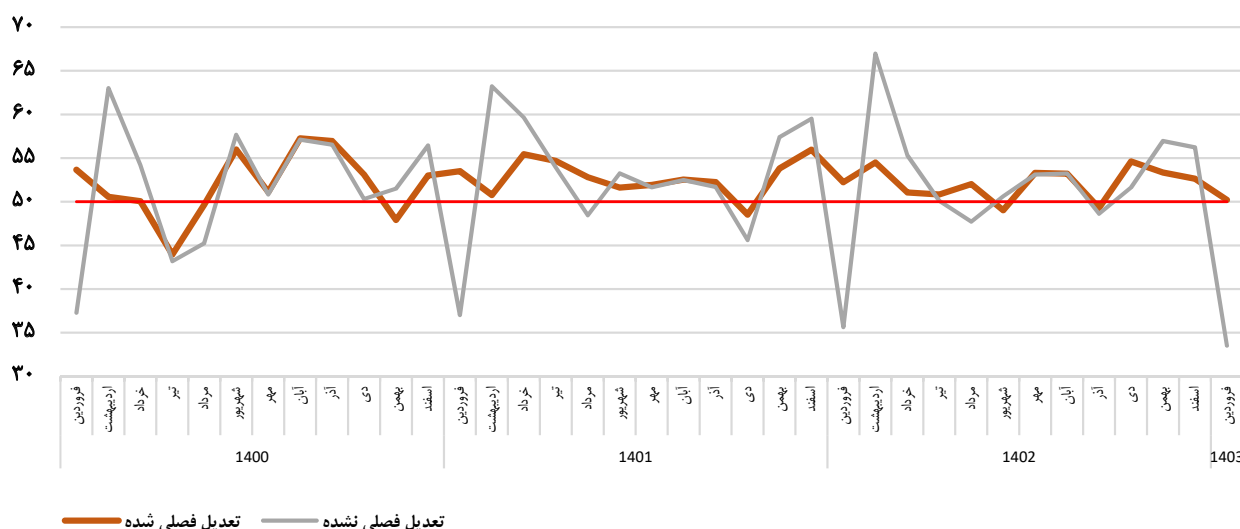
باید توجه داشت که مؤلفه‌های فصلی، از نظر تئوری، هر سال در یک دوره زمانی مشابه با بزرگی مشابه اتفاق می‌افتند، بنابراین در هنگام ردیابی آثار یک سیاست‌گذاری خاص و یا بررسی رخدادهای اقتصادی بر یک سری زمانی، بهتر است مولفه فصلی از سری زمانی حذف شود. هرچه مولفه فصلی در یک سری زمانی قوی‌تر باشد و تغییرات فصلی در آن مشهود باشد، ضرورت تعدیل فصلی آن سری‌زمانی خصوصاً برای تحلیل دقیق‌تر نتایج سیاستی بیشتر می‌شود.

شواهد تجربی در ایران حاکی از قوی بودن اثرات فصلی در اغلب سری‌های زمانی متغیرهای اقتصادی است. به عنوان نمونه بررسی شاخص شامخ^۱ کل اقتصاد و بخش صنعت نشان می‌دهد که سری‌های زمانی آنها به شدت تحت تاثیر مولفه‌های فصلی است به نحوی که اثرات فصلی موجب شکل‌گیری یک الگوی نسبتاً ثابت در طول این سری‌های زمانی شده است. مطابق شکل زیر، این الگوی تکرار شونده ثابت، عموماً شامل یک دوره کاهش شدید در ماه فروردین و به دنبال آن یک افزایش معنادار در ماه اردیبهشت است که در ادامه، به یک روند نزولی نسبتاً کند که تا ماه پنجم ادامه می‌یابد تبدیل می‌شود.

بروز الگوی تکراری و با ثبات در سری‌های زمانی شامخ^۲ کل اقتصاد و بخش صنعت و برخی از مولفه‌های آنها، نشان از اهمیت

تعدیل فصلی این شاخص‌ها دارد. به گونه‌ای که می‌توان چنین نتیجه گرفت که انجام هرگونه تحلیل و مقایسه ماهانه سری‌های زمانی مذکور، مستلزم تعدیل فصلی این سری‌های زمانی است. خوشبختانه، در نتیجه استمرار تهیه شامخ و با افزایش طول دوره سری‌های زمانی آن، شناسایی مولفه فصلی این سری‌های زمانی ممکن شده است و بر اساس این امکان، تعدیل فصلی این سری‌های زمانی در دستور کار مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، قرار گرفته است.

سری‌های زمانی تعدیل فصلی نشده و تعدیل فصلی شده شامخ بخش صنعت

با توجه به اهمیت مبحث حذف اثرات فصلی، روش‌های مختلف آماری توسط گروه‌ها و نهادهای مختلف جهت تعدیل فصلی یک سری زمانی ارائه شده است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

روش‌های X-12-ARIMA و X-13-ARIMA که توسط اداره سرشماری آمریکا^۱ توسعه یافته‌اند، روش TRAMO/SEATS که به وسیله بانک مرکزی اسپانیا ارائه شده است؛ روش MoveReg (برای داده‌های هفتگی) که توسط اداره آمار کار آمریکا توسعه یافته است، روش Seasonal and Trend Janomposition using Loess (STL) که توسط کلیولند و همکاران^۲ (۱۹۹۰) ارائه شده است و رهیافت STAMP که توسط کوپمن و همکاران^۳ توسعه داده شده است.

از میان روش‌های فوق X-12-ARIMA و TRAMO-SEATS در حال حاضر رایج‌ترین روش‌های تعدیل فصلی هستند. با این حال برخی مطالعات مقایسه‌ای نشان داده‌اند که اگر چه این دو روش به لحاظ مبنای تئوریک و فیلترهای بکار گرفته شده دارای شباهت‌هایی هستند، اما به صورت تجربی در مجموع روش دومی بنا به دلایلی همانند ورودی‌های کمتر و قابلیت اعتماد بیشتر فیلترهای نهایی مربوطه در حالت الگوهای ناپایدار فصلی، دارای عملکرد بهتری برای داده‌های مورد بررسی آنها بوده است که از آن جمله می‌توان به مطالعات فیشر^۴ (۱۹۹۵)، پلاناس^۵ (۱۹۹۶)، پلاناس^۶ (۱۹۹۷) و داسی و پلاناس^۷ (۱۹۹۶ و ۱۹۹۷)، هود و همکاران^۸ (۲۰۰۰)، ناجام و بخارزاد^۹ (۲۰۰۹)، برسکا^{۱۰} (۲۰۱۴) و ... اشاره کرد. بر این اساس، از فروردین سال ۱۴۰۳، سری‌های زمانی شامخ در چارچوب روش TRAMO-SEATS تعدیل فصلی شده و سری‌های زمانی تعدیل شده مبنای تحلیل روندهای شامخ قرار گرفته‌اند.

1. United States Census Bureau
2. Cleveland, et al.
3. Koopman, et al.
4. Planas
5. Dosse and Planas
6. Hood, et al.
7. Najam, Bokhari
8. Barska

شامخ در برخی از کشورها در ژانویه ۲۰۲۵

شامخ کل

شامخ صنعت

